

Nr 7.

Ankom till riksdagens kansli den 15 maj 1933 kl. 11 f. m.

Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 7, i anledning av väckt motion angående radioverksamhetens rationella ordnande m. m.

I en inom riksdagens andra kammare väckt, till dess första tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 398, har herr *Nyblom* hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära en allsidig, förutsättningslös utredning i frågan om radioverksamhetens rationella ordnande.

I motionen framhålles, hurusom den storartade utveckling, som radioverksamheten erhållit och som väl ej förutsågs vid dess start, gör det önskvärt, att frågan om radioverksamhetens ställning i samhället och samhällets ställning till radioverksamheten bleve föremål för en ingående utredning och prövning.

Jämväl inom riksdagens första kammare har väckts en motion av närliggande art. I motion I: 222 har herr *Wagnsson* hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla om utredning om på vad sätt rundradion lämpligast borde överföras i statens händer. Beträffande motiveringen till sistnämnda motion får utskottet hänvisa till motionen. Motionen hänvisades till första kammarens första tillfälliga utskott, som, efter att hava inhämtat yttranden från skolöverstyrelsen, programrådet, styrelsen för aktiebolaget Radiotjänst, telegrafstyrelsen och centralstyrelsen för svenska radioklubbarnas förbund över motionen avgivit utlåtande (nr 7), vid vilket var fogad en reservation med yrkande om avslag å motionen. Utskottets utlåtande var i huvudsak av följande lydelse:

»Utskottet anser icke de av motionären framlagda motiven vara av den beskaffenhet, att riksdagen innan en allsidig och förutsättningslös utredning av den svenska rundradioverksamheten företagits bör taga ställning till frågan om radions förstatligande. Av skäl, som utvecklats dels i den föreliggande motionen, dels i vissa med anledning av denna motion till utskottet infordrade yttranden, synes en undersökning av radioproblemets olika faktorer dock böra igångsättas.

När år 1924 grundlinjerna för den svenska rundradioverksamheten uppdrogos, hade man, naturligt nog, ganska vaga föreställningar om det nya kommunikationsmedlets utvecklingsmöjligheter. Visserligen kunde erfarenheter från Amerika och England berättiga till en viss optimism beträffande publikens intresse för rundradion. Men försiktigheten bjöd, att man räknade med ett tämligen begränsat antal radiolicenser. För år 1925 beräknades dessa till 60.000. Redan vid slutet av nämnda år hade siffran stigit till 125,000, för att senaste årsskifte uppgå till 608,600. Denna utveckling har givit radion en kulturell och ekonomisk räckvidd, som för nio år sedan icke kunde förutses.

Samtidigt som denna kvantitativa utveckling fortgått har radion som tek-

niskt instrument fullkomnats i avsevärd grad såväl beträffande utsändningens kvalitet och styrka som ifråga om mottagningsapparaternas standard.

Radioprogrammet har också kunnat givas en vidare omfattning och djupare betydelse och syftar numera icke endast till kulturell förströelse. Den tid har gått till ända, då, såsom skolöverstyrelsen anförde i sitt till utskottet avgivna yttrande, rundradioverksamheten avsåg uteslutande underhållning av förströelsekaraktär. Radio har numera en mycket viktig uppgift att fylla i folkupplysningens och undervisningens tjänst. Radioprogrammet har på ett lyckligt sätt kunna anknyta till det fria folkbildningsarbetet och i samarbete med förefintliga organisationer kunnat utveckla en verksamhet, som för betydande delar av landet löser det alltid svåra problemet att bringa landets bästa föreläsare och kulturellt ledande personer i kontakt med den intresserade allmänheten. Även som ett led i skolundervisningen har radion kunnat ådagalägga sina möjligheter och räknar nu en anslutning från cirka 1,300 skolor. Särskilt landsbygdens skolor hava genom skolradion tillförts nya och livgivande impulser. Litteraturens och musikens klassiska verk och aktuella nyheter hava genom radion kunnat nå hundratusentals människor, vilka tidigare saknat möjlighet att stifta bekantskap därmed.

Med den här omnämnda utvecklingen har faktiskt ett nytt läge inträtt och man kan knappast längre nöja sig med den ytterst allmänt hållna definitionen av rundradion och dess uppgifter, som givits i överensstämmelsen mellan telegrafverket och A.B. Radiotjänst. Rundradion framstår nu som ett mäktigt instrument för utbildandet av våra dagars människor. Hela vår generations medvetande fylles genom radion med ett rikt skiftande innehåll, som påverkar den inre bildningen och inställningen till andliga värden hos hela vårt folk. Därmed har radion vuxit upp till en betydande samhällsangelägenhet. Det måste enligt utskottets mening anses påkallat att efter de första 10 åren av försök taga den nuvarande organisationen av rundradion under allsidig och förutsättningslös omprövning.

I Sverige har radion icke varit föremål för någon dylik statlig undersökning. Tillräcklig erfarenhet torde nu ha vunnits för ett bedömande av problemet, om det nuvarande systemet är det mest ändamålsenliga. Undersökningen är icke avsedd att ha karaktären av någon kritik mot vare sig telegrafverkets eller A.B. Radiotjänsts skötsel av radion utan bör göras helt förutsättningslös.

Att därvid i främsta hand uppmärksamhet bör riktas på radions kulturella och folkuppfostrande uppgifter synes utskottet naturligt. I likhet med motionären finner utskottet det vara en statsangelägenhet av vikt att rundradions nästan obegränsade möjligheter i förutnämnda avseende utnyttjas i upplysningssyfte. En utredning synes likaledes böra inrikta sig på frågan om sambandet mellan den statsunderstödda musik-, sång- och teaterverksamheten samt rundradion.

Frågan om statsinflytandet över radioverksamheten påkallar också uppmärksamhet ur ekonomisk synpunkt. I licensavgifter inflyta för närvarande över sex miljoner kronor. Utskottet anser sig icke på grundval av det material, som

stått till utskottets förfogande, kunna eller böra göra något uttalande rörande den kritik, som framförts mot A.-B. Radiotjänsts ekonomiska engagemang. Det torde i varje fall kunna sägas, att några så avsevärda besparingar i fråga om programkostnaderna icke kunna ernås, att licensavgifterna därigenom skulle kunna nedbringas. Utskottet ansluter sig emellertid till skolöverstyrelsens uppfattning, att när sträng kontroll erfordras för all verksamhet, om statsbidrag till verksamheten skall utgå, förefaller det skäligt, att staten också får ett direkt medinflytande på den folkbildningsverksamhet, som bedrivs i radio, då denna bekostas med medel, som staten inkasserar, och eventuellt uppkommande överskott skall återbäras till statsverket.

Av intresse synes också vara, att klarhet skapas över frågan om huru mycket av radiolicensavgifterna som bör komma radioverksamheten i dess helhet till del. Det kan icke anses rätt, att eventuella vinstbelopp utan vidare tillföras telegrafverket. Licensavgifterna erläggas av den enskilde för att han skall komma i åtnjutande av de fördelar, radion bjuder.

Utskottet fäster emellertid största vikt vid att en undersökning kommer till stånd rörande möjligheten av att genom radioverksamhetens organisation skapa de bästa garantier för att den ansvariga ledningen av programtjänsten alltid lägges i sådana händer, att berättigade kulturella önskemål och folkupplysningssynpunkter bli beaktade, samtidigt som tillbörlig hänsyn måste tagas till befogade önskemål från de breda lagren av Sveriges jordbrukarbefolkning och arbetare. Rundradions kulturmission är av största vikt för de befolkningslager, som äro spridda på landsbygden och i industrisamhällen. Det torde böra undersökas, i vad mån möjligheter förefinnas att bättre tillgodose vissa avlägsna landsdelars önskemål i fråga om utsändarstationer.

En allsidig utredning synes utskottet också böra omfatta rundradions förhållande till andra statliga och privata organisationer, vilkas arbete i en eller annan form tillgodogöras radioprogrammet. Utskottet anser det såväl ur statsmakternas synpunkt som för rundradion själv vara av största intresse, att klarhet skapas beträffande ömsesidiga skyldigheter och rättigheter. Utskottet anser, att härvid särskild uppmärksamhet bör ägnas pressens förhållande till rundradion liksom rundradions ställning till konsertinstitutioner, teatrar, bildningsinstitutet av olika slag, kyrkosamfund, ideella sammanslutningar, organ för nyhetstjänst, väderlekstjänst, institutioner för lantbruk, fiske och andra näringar samt för filantropiska ändamål. Även för rundradions förhållande till politiken torde i detta sammanhang riktlinjer böra uppdragas, åsyftande att säkerställa på samma gång rundradions politiska opartiskhet och oberoende av politiska maktkonstellationer.

Ett ställningstagande till problemet om ökat statligt inflytande på rundradioverksamheten synes utskottet böra föregås av en allsidig och förutsättningslös utredning av de frågor utskottet ovan berört. Denna utredning synes vara av stor betydelse för ett bedömande av frågan om statens ställning till rundradioverksamheten. I samband därmed torde uppmärksamhet också böra ägnas frågan om rundradioverksamheten i andra länder och de erfarenheter, som där vunnits.

Med stöd av det anförda får utskottet hemställa, att första kammaren för sin del måtte i anledning av herr Wagnssons förevarande motion, nr 222, besluta, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om en allsidig utredning av rundradioverksamheten, omfattande frågan huruvida och på vad sätt staten bör beredas ökat inflytande över denna verksamhet.»

Utskottets sålunda gjorda hemställan blev av riksdagens första kammare bifallen. Frågans vidare behandling överlämnades till andra kammaren, som i sin tur hänsköt motionen till sitt första tillfälliga utskott.

Utskottet. Utskottet finner de båda nu förevarande frågorna äga det samband, att de böra av utskottet upptagas till samtidig behandling.

I själva sakfrågan finner sig utskottet kunna på de i ovanberörda utlåtande (nr 7) närmare angivna grunderna ansluta sig till den mening, som däri funnit uttryck, och biträda första kammarens i ärendet fattade beslut. Kommer en utredning av antytt slag till stånd, lära därmed även de i herr Nybloms motion II: 398 angivna spörsmålen bliva föremål för övervägande.

Utskottet får alltså, under åberopande av det ovan anförda, hemställa,

dels att andra kammaren ifråga om herr Wagnssons motion I: 222 måtte för sin del biträda första kammarens i ärendet fattade beslut,

dels ock att herr Nybloms nu förevarande motion II: 398 härigenom måtte anses vara besvarad.

Stockholm den 9 maj 1933.

På utskottets vägnar:

GUST. MOSESSON.

Närvarande: Herrar *Mosesson, Lundell*, Erlander, fru Gillner-Ringenson**, herrar *Nyblom*, Hagberg* i Malmö, *Norén*, Olsson* i Staxäng*, *Eriksson* i Sandby och *Mårtensson*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Mosesson, Lundell, Hagberg* i Malmö och *Olsson* i Staxäng, vilka givit sin anslutning till den reservation, som mot första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande avgivits av herr Tamm och yrkat, att andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande skulle hava följande lydelse:

»Enligt samstämmiga utlåtanden av de myndigheter och institutioner, vilka till utskottet avgivit yttranden över den föreliggande motionen, har vitsordats, att knappast några anmärkningar av betydelse torde kunna anföras mot det sätt, varpå radioverksamheten för närvarande handhaves i vårt land. Sympatierna för ett ytterligare förstärkande synas på dessa håll icke vara stora. Skolöverstyrelsen 'hyser en viss tvekan, huruvida tillräckliga skäl föreligga att ytterligare förstärka statens inflytande på radioverksamheten', och anser, att inga mera vägande skäl till anmärkningar framkommit mot det sätt, varpå den nuvarande ledningen skött programverksamheten inom skolöverstyrelsens verksamhetsområde. En förutsättningslös utredning beträffande det statliga inflytandet vill överstyrelsen dock ej motsätta sig.

Programrådet, som erinrar om redan förefintlig, rätt betydande statlig kontroll över hela verksamheten, finner sig dock icke böra helt avvisa tanken på en allmän, förutsättningslös utredning rörande den nuvarande organisationen, men anser tvekan råda, *huruvida tidpunkten härför just nu är den lämpliga.*

Telegrafstyrelsen erinrar om rundradions hastiga och storartade utveckling i vårt land under de senaste åren och förmenar, att om i Sverige en annan organisationsform än den, som förekommer i andra länder, visat sig vara gynnsam för rundradioverksamhetens utveckling, denna med nödvändighet icke skall omändras efter utlandets mönster. Styrelsen, som ej kan finna, att anledning föreligger för ett ingripande från statsmakternas sida '*vid en nuvarande tidpunkt i rundradiorörelsens fortgående utveckling*', avstyrker motionen.

Utskottet anser för sin del, att de av skolöverstyrelsen och programrådet framförda synpunkterna väl kunna vara värda ett beaktande, men utgår ifrån, att i den mån någon rättelse eller omläggning av radiorörelsen i ett eller annat avseende anses påkallad initiativ härtill säkerligen kommer att vid därför lämplig tidpunkt tagas av Kungl. Maj:t. Ett ingripande kan under dessa omständigheter ske under lämpligare, smidigare och för radioverksamhetens fortlöpande lugna utveckling mindre störande former än om densamma skall föregås av ett konturlöst och vidlyftigt officiellt utredningsarbete. Ett hänsynstagande till önskemålet om skapande av större auktoritet och ökat förtroende för det centrala programorganet, särskilt med hänsyn till radions kulturella och folkuppfostrande uppgifter i allmänhet, torde utan vidare kunna ernås därigenom, att utseende av ledamöter i programrådet — eventuellt kompletterat med ytterligare sakkunskap — överflyttas från kommunikations- till ecklesiastikdepartementet. I samband därmed torde böra tagas under överbärande frågan om tilldelandet av en vidgad befogenhet åt programrådet. Dessa önskemål liksom ock andra reformer, vilka kunna vara av behovet påkallade, synas lämpligen kunna genomföras utan vidlyftiga och tidsödande utredningar på Kungl. Maj:ts eget initiativ.

Beträffande radiorörelsens ekonomiska skötsel hyser utskottet den uppfattningen, att staten redan nu äger fullt tillfredsställande kontroll och inflytande härför dels genom de statliga representanterna i A.-B. Radiotjänsts styrelse, arbetsutskott och revision, dels ock genom att den tekniska verksamheten ledes av

ett statligt organ och att viktigare avgöranden underställas Kungl. Maj:ts prövning.

Då utskottet sålunda icke kan finna en utredning uti det i motionen angivna syftet åtminstone för närvarande vara påkallad, får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.»
